

İMÂM-I A'ZAM EBÛ HANÎFE ÜZERİNE ŞİİRLER

“Ebû Hanîfe/ أبو حنيفة”

Şehirleri ve halklarını süsleyip durdu,
'Müslümanların İmamı' Ebû Hanîfe...

لَقَدْ زَانَ الْبِلَادَ وَمَنْ عَلَيْهَا
إِمَامُ الْمُسْلِمِينَ أَبُو حَنِيفَةَ

Sayfalarda yazılı Zebûr ayetlerine benzeyen
Hükümlerle, verdiği eserler ve derin anlayışı ile...

بِأَحْكَامِ وَأَثَارِ وَفَقْهِ
كَآيَاتِ الزَّبُورِ عَلَى الصَّحِيفَةِ

Ne Doğu'da bir dengi vardı onun,
Ne Batı'da ve ne de Kûfe'de...

فَمَا بِالْمَشْرِقِينَ لَهُ نَظِيرٌ
وَلَا بِالْمَغْرِبِينَ وَلَا بِكُوفَةَ

Rabbimizin rahmeti, sonsuza dek üstünde olsun,
Yazıp, geride bıraktığı eserleri okundukça...

فَرَحْمَةً رَبَّنَا أَبَدًا عَلَيْهِ
مَدَى الْأَيَّامِ مَا قُرِئَتْ صَحِيفَةٌ

İmâm Şâfiî, *Dîvân*'ından

من ديوان الإمام الشافعي

DİNLE: “Ebû Hanîfe” – Yorum ve Tsarım: Prof. Dr. Mehmet Emin Ay

“İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe”

Sâbit’in oğlu Nûman, İmam Ebû Hanîfe, Hicri seksen senesinde doğduğu şehir Kûfe. Müslümanlar Irak ile İran’ı fethetmişti, Dedesi müslüman olup Kûfe’ye yerleşmişti. Babası Sâbit görüşmüştü Hazreti Ali ile, Nice Sahâbe-i Kirâm, tanımış hâli ile. Hazreti Ömer devrinde büyük fetihler oldu, Basra şehri Kûfe şehri o zamanlar kuruldu. Binlerce Ashâb-ı Kirâm oralarda kalmıştı, Nice tâbiîn, onlardan okumuş, ders almıştı. Fasih Arapça bilenler Kûfe’de yerleşmişti, Hazreti Ömer onları seçip de göndermişti. Hoca olarak gönderdi Abdullah bin Mes’ûd’u, Kur’ân, fıkıh derslerini uzun zaman okuttu. Sayesinde Kûfe şehri ilim şehri olmuştur, Kur’ân ilmi fıkıh, tefsir, hadislerle dolmuştur. Emirü’l-mü’mînîn ona birçok yardımcı verdi, Onlar seçkin sahâbeydi ona yardım ederdi. Sa’d bin Ebî Vakkâs ile Hüzeyfe İbnü’l-Yemân, Ebû Mûsâ Eş’âriyle bir de Farisî Selmân. Daha nice sahâbîler Kûfe’de hizmet verdi, Hazret-i Ali orayı bunun için severdi: “Allah, bu İbn-i Mes’ûd’a rahmet etsin söyledi, Talebelerini şehrin kandilleri eyledi.” İşte mezheb kurucusu İmâm Ebû Hanîfe, Böyle bir yerde yetişti gerek gördük tarife. Kûfe de doğup büyüdü Kûfe öyle bir yerdi, Gençliğinde sapıklarla münazara ederdi. Her din ve mezhepten insan orada yaşıyordu, Akıl ile fikir ile gençken savaşıyordu. İtikadı bozuk olan Şîî ve Haricîler, Mu’tezile mezhebinden daha neci neciler. Her girdiği tartışmayı başarıyla kazandı, Akli ile sapıkların planlarını bozardı. Onun bir cevher olduğu Kûfe’de öğrenildi, Onu teşvik ederek ilim öğren denildi. Bir gün pazara giderken Şa’bî’yi görmüş idi, Şa’bî İmâm-ı A’zam’ın ilmini sormuş idi. Her konu tasnif edildi her biri güncellendi. eş-Şeybânî yazmış idi Zâhiru’r-Rivâye’yi, Küçük yaşta başlamıştı ilim talep etmeyi.

İmam Ebû Hanîfe’den küçük yaşta ders aldı, Derslerini ilerletmek Ebû Yûsuf’a kaldı. İmam Ebû Hanîfe’nin çoktu talebeleri, Hepsı birer üstat idi âlim idi her biri. İmamı A’zam’a göre, otuz altı neferdir, En âlimi Ebû Yûsuf diğeri de Züfer’dir. Zâhiru’r-Rivâye altı kitabı teşkil eder, Bu kitapları burada sayalım birer birer. *el-Asl* (veya *el-Mebsûr*’tur) birincisi etti bir, *el-Câmiu’s-sağîr*, ile *el-Câmiu’l-kebîr*, Bir de *es-Siyeru’s-sağîr* ve *es-siyeru’l-kebîr*, Beşini anlatmış olduk elimizde kaldı bir. Altıncısı *ez-Ziyâdât* altı kitap tas tamam, Bu kitaplarda toplanmış ne demişse üç imam. Ebû Hanîfe’dir ekol Zâhiru’r-Rivâye’nin, Ebû Yûsuf’un görüşü ve İmâm-ı Ahmed’in. Ebû Hanîfe’nin daha kitabı var vesselam, Bunların da konuları akaid ile kelam. *el-Fıkhu’l-Ekber*, kitabı ve *Kitâbü’r-Risâle*, *Kitâbü’l-Âlim ve’l-Müteallim* daha var hele. *el-Hâşiyye* kitabıyla *Ma’rifetü’l-mezâhib*, *el-Kasidetü’n-Nu’mâniyye* var daha ey sahip. *el-Müsnedü’l-İmam Ebû Hanîfe* kitabını, Okuyanlar tanıyorlar üslûp ve hitâbını. İmam Ebû Yûsuf ile bir de İmam Muhammed, Mezhebin teşekkülünde gösterdiler çok himmet. Hârun er-Reşîd ahdinde kâdiu’l-kudât oldu, Ebû Yûsuf bu mezhebin icrâ yolunu buldu. Eğer kadı olmasaydı bunlar mümkün olmazdı, Devlet hukukuna dair *Kitâbü’l-Harâc* yazdı.

Ona cevaben söyledi pazarda çalışırım, Ticaretle uğraşırken bazen de alışıırım. Şa’bî ona söylemiş ki artık uğraş ilimle, Sen akılı bir insansın, görüş her bir âlimle. Şa’bî Hazretleri ona hemen tesir etmiştir, Hemen pazarı bırakıp ilme doğru gitmiştir. Hammâd bin Ebû Süleyman ona muallim oldu, On sekiz yıl onda kaldı göğsü ilimle doldu. İbrâhim en-Nehaî’den Alkame yolu ile,

İbn-i Mes'ûd'dan Ali'ye, Ömer ekolü ile.
 Medresesi zengin idi malzeme bakımından,
 Bu da meydana gelmişti sahabe akımından.
 Ebû Hanîfe Kûfe'de önce Kur'ân hıfzetti,
 Sonra sarf, nahiv, şiirle edebiyat öğrendi,
 Önde gelen alimlerden Hadisleri dinledi.
 Ezberledi, tevil etti, hepsini anladı,
 Fıkıh mes'elelerini teker teker öğrendi,
 Bütün ilim sahipleri zekâsını beğendi.
 Doğuştan mantık ve zekâ, hafızası güçlüydü,
 Çalışkandı, müctehiddi, âlimdi, bilinçliydi.
 Hocasının vefatında kendi kırk yaşındaydı,
 Onun yerini doldurdu, kürsüsü başındaydı.
 Onun ders verme usûlü farklı idi herkesten,
 Müzakere oluşurdu verdiği her bir dersten.
 Demezdi ki dersiniz bu, alın ezberleyiniz,
 "Alın gidin inceleyin, fikrinizi deyiniz."
 Halka açık ders de verdi bu da başka bir
 yoldu,
 Vermiş olduğu her fetvâ sonradan örnek
 oldu.
 İstişare önemliydi, sözüm sözdür demezdi,
 Her konuyu tartışırды hemen fetvâ vermezdi.
 Her konuyu incelerdi öyle fikrini söyler idi,
 Talebelerine verip inceleyin der idi.
 İncelenen her mes'ele kendine gelir idi,
 Görüşünü açıklardı fetvâyı verir idi.
 Bu ilim halkalarında tüm İslâm hükümleri,
 Her konu ele alındı bütün mes'eleleri.
 İbâdât ve muâmelât, ukûbât incelendi,
 Mezhebi devlet ricâli beyinde de yayıldı,
 Bu imamın sayesinde yayıldı ve sayıldı.
 Hanefi mezhebinin şu özellikleri vardı,
 Ebû Hanîfe'nin ne çok güzellikleri vardı.
 Derdi ictihâd ederken Kur'ân'a göz atarım,
 Eğer orda bulamazsam sünnetlere bakarım.
 Sonra Ashâb-ı Kirâm'ın sözlerinde ararım,
 Orada da bulamazsam kendim kafa yorarım.
 Kitap, sünnet, icmâ, kıyas mezhebimiz
 böyledir,
 Bunlar arandıktan sonra ictihadla reyledir.
 Fıkımız leh ve aleyhte olanı tanımaktır,
 Kitap, sünnet, icmâ, kıyas birisine uymaktır.
 Kur'ân'da çözüm yok ise Sünnete başvurulur,
 Kullanılan her hadisin an'anesi sorulur.
 Meşhur hadis, Mütevâtir dışında kalanları,
 Haber-i vâhid ve mürsel bu gibi olanları.
 Tetkike tâbi olurdu özel incelenirdi,
 En ufak bir tereddütte anında elenirdi.

Her an'ane güzel olup sünnet olmayabilir,
 Başka hükmü kıyas edip onu almayabilir.
 Râvileri incelerdi her hâli her yönünü,
 Sahih hadis olsa bile hemen almazdı onu.
 Eğer râvi amel etmez, sadece söyler ise,
 Onunla amel etmezdi, hoşâ da gider ise.
 Onu anlatmak gayemiz mezhebi başka konu,
 İmâm-ı A'zam olarak herkes tanıyor onu.
 İsmi, Nûmân bin Sâbit bin Zûtâ diye bilinir,
 Ebû Hanîfe künyesi en çok böyle anılır.
 İmâm-ı A'zam lakabı bununla meşhur oldu,
 Hicri seksen de doğmuştur yüz ellisinde
 öldü.
 Mezarı Bağdât'ta olup bir ziyaret yeridir,
 Eserleri ortada kim demiş makberdedir.

Mikdâd Bal

“FİKİH İŞ BÖLÜMÜ”

Yunus Vehbi Yavuz’a ithaf
Fıkıh bir nüveydi, İbn Mesud eki,
Alkameler çapa yaptı suyunu verdi.
Baş ağa durdu da Nehâî etti hasâd,
Harmanlayarak dövenin sürdü Hammâd.
Ebû Hanîfe öğüttüeledi unun,
Ebû Yûsuf sa yoğurup kardı hamurun.
Muhammed fırına sürdü ve pişti ekmek,
Bu iş bölümünde bize de düştü yemek.

Mehmet Erdoğan
Mudanya, 16.10.2003

“İŞTE USÛLÜMÜZ”

Yunus Apaydın’a ithaf

Merak ettinse üstat işte usûlümüz,
Sadâkatle ona bağlıdır vusûlümüz.
Başta KİTAB gelir bunda gümân yok elbet,
İkinciye başımız üstündedir SÜNNET.
Kavillerinden ashâbın tercih ederiz,
İllâki de birinin izinden gideriz.
İş gelince tâbîne var geniş mecâl,
Farkımız ne ki hümmet ricâl ve nahnu ricâl.

Mehmet Erdoğan
Mudanya 18.10.2003

“İMÂM-I A’ZAM EBÛ HANÎFE SEMPOZYUMUNA TARİH”

Onlar mermi atıyor sevgiyle anan biziz,
Onlar ateş saçıyor yarayı saran biziz.
Asırlardır dünyaya ilmiyle yol gösteren,
İmâm-ı A’zam’ı da bağına basan biziz.
İlim ve tefekkürde kadîm bir meşalemiz,
Bombalarla dövüldü o tarihî türbemiz.
Türbedârın feryâdı tarihi gösteriyor,
Bâğî değil “BAĞDÂDÎ”DİR EBÛ HANÎFEMİZ.”

Mustafa Kara
Bursa, 1424 / 2003